

ЗАКОН УРСР «ПРО АВТОРСЬКЕ ПРАВО» 1929 РОКУ

Володимир Дроб'язко,
*старший науковий співробітник НДІ
інтелектуальної власності НАПрН України,
кандидат філологічних наук*

У статті розглядаються положення першого Закону України про авторське право, зіставлено їх з положеннями Основ авторського права 1928 року СРСР, визначені оригінальні положення республіканського законодавчого акта.

Ключові слова: виключне авторське право, основи авторського права, Закон про авторське право

Закон УРСР «Про авторське право» розроблено на виконання ст. 3 постанови ЦВК і РНК Союзу РСР Про введення в дію Основ авторського права в новій редакції від 16.05.1928 року, затверджено постановою ЦВК і РНК УРСР від 06.02.1929 року.

Закон складається з преамбули та 32 статей.

У преамбулі зазначено, що «культурний розвиток і, зокрема, розвиток культури національних меншин потребує допомоги й стимулювання творчості, а це викликає потребу охороняти права авторів».

Статті Закону 1929 року можна поділити на дві частини: статті, перенесені з Основ авторського права 1928 року; статті, вперше внесені до законодавчого акта.

До першої групи належать такі положення Закону 1929 року. Авторське право на твори як випущені в світ, так і ті, що перебувають на території УРСР або в інших союзних республіках у формі рукопису, ескізу чи в іншій об'єктивній формі, визнавалися за автором або його правонаступниками незалежно від їхнього громадянства (ст. 1).

На твір, випущений за кордоном, або такий, що перебуває за кордоном у формі рукопису, ескізу чи в іншій об'єктивній формі, авторське право визнавалося лише за наявності спеціальних угод СРСР з відповідними державами та лише в межах, встановлених такою угодою (ст. 20).

Автор — громадянин СРСР і його спадкоємці щодо твору, випущеного у світ в іноземній державі чи такого, що перебував у формі рукопису, ескізу чи в іншій об'єктивній формі на території іноземної держави, незалежно від наявності між СРСР і цією державою угоди, передбаченої ст. 2, користувалися захистом авторського права на території УРСР.

Правонаступники автора, крім спадкоємців, не отримували захисту авторського права на твори, зазначені в цій статті, на території УРСР (ст. 3).

Авторське право поширювалося на будь-який твір літератури, науки та мистецтва незалежно від способу й форми його відтворення, а також його цінності та призначення:

- усні твори (промови, лекції, доповіді тощо);

- письмові твори (книги, статті, збірники тощо);
- переклади;
- драматичні та музично-драматичні твори;
- твори хореографічні й пантоміми, щодо постановки яких є вказівки, викладені в письмовій формі чи іншим способом;
- кінематографічні сценарії та кінематографічні постановки;
- музичні твори з текстом або без тексту (зокрема й музичні твори для супроводу кінофільмів [відсутнє в основах 1928 року]);
- рисунки, ілюстрації, твори живопису, скульптури, архітектури та графічного мистецтва, географічні карти;
- плани, ескізи і пластичні твори, ті, що стосуються науки, техніки, або постановки на сцені драматичного чи музично-драматичного твору;
- кінофільми;
- фотографічні твори або твори, одержані способами, аналогічними фотографії, тощо (ст. 4).

Авторське право на колективний твір двох або більше авторів належало їм усім, незалежно від того, чи становить такий твір одне неподільне ціле, чи складався з частин, які зберігали самостійне наукове, літературне або мистецьке значення. Взаємини співавторів у цьому разі визначаються їхніми угодами.

Кожен співавтор колективного твору зберігав авторське право на свою частину твору, якщо ця частина мала самостійне наукове, літературне чи мистецьке значення й коли інше не передбачалось угодою з іншими співавторами (ст. 5).

Упорядникам збірок творів, які не були предметом будь-чийого авторського права (творів, щодо яких строки авторського права спливали; різноманітних офіційних документів, як-от: законів, судових рішень тощо; творців народної творчості тощо), належало за умови самостійної обробки таких творів

авторське право на зазначені збірники. Таке ж право належало редакторам творів зазначених вище категорій.

Право це не перешкоджало іншим особам видавати ті ж твори в самостійній обробці.

Упорядникові збірника творів, які були об'єктом будь-чийого авторського права, належало авторське право на такий збірник за умови впорядкування збірника з дотриманням прав авторів. За авторами включених до зазначеного збірника творів зберігалось право випускати ці твори в інших виданнях, якщо інше не встановлено в договорі з упорядником збірника (ст. 6).

Автор мав виключне право під своїм ім'ям або умовним ім'ям (псевдонімом) чи без зазначення імені (анонімно) випустити у світ свій твір і протягом встановленого законом строку відтворювати та розповсюджувати його всіма дозволеними законом способами, а також мати всіма законними способами майнові вигоди із зазначеного виключного права (ст. 7).

Авторів невиданого драматичного, музичного, музично-драматичного, пантомімного, хореографічного та кінематографічного твору належало виключне право на публічне виконання його твору. Щодо невиданих, але хоча б одного разу публічно виконаних творів перелічених категорій Народному комісару освіти УРСР належало право дозволяти публічно їх виконувати й без згоди автора, але з виплатою авторського гонорару в порядку, встановленому ст. 29 Закону 1929 року. Автор виданого твору однієї із зазначених категорій не мав права забороняти його публічне виконання, але мав право, крім публічного виконання творів у культурно-освітніх установах з безоплатним входом, на одержання авторського гонорару (ст. 8).

Не вважалося порушенням авторського права:

- 1) переклад чужого твору іншою мовою;

АВТОРСЬКЕ ПРАВО ТА СУМІЖНІ ПРАВА

- 2) користування чужим твором для створення нового твору, суттєво від нього відмінного; переробка прозових творів у драматичні твори й кіносценарії та навпаки, а також драматичних творів — у кіносценарії та навпаки, дозволялося лише зі згоди автора чи його правонаступників;
- 3) вміщення невеликих уривків і повний передрук літературних та інших творів, знімків, рентгенограм тощо в наукових, політико-освітніх і навчальних збірниках та наукових творах з обов'язковим зазначенням автора та джерела запозичення, коли, як визначено Законом 1929 року, розмір запозичення з творів одного автора не перевищував загальною кількістю:
 - з художніх прозових творів — до 5 000 друкованих знаків;
 - з інших прозових творів, розмір яких не перевищував 10 друкованих аркушів — до 10 000 друкованих знаків, творів понад 10 друкованих аркушів — 40 000 друкованих знаків;
 - з віршованих творів — до 40 рядків;
 - з музичних творів — до 0,25 нотного аркуша;
 - з творів образотворчого мистецтва — однієї репродукції твору певного автора.
 Законом 1929 року до цього переліку була додана примітка такого змісту: використання у збірниках або наукових працях запозичень, які не перевищували розміру зазначених вище норм, дозволялося, згідно зі ст. 20, без згоди автора, але з виплатою йому авторського гонорару;
- 4) надрукування звітів про випущені у світ твори, що передавали суть твору в оригінальній формі, або за потреби відтворювати оригінал;
- 5) вміщення у звітах періодичних видань промов, виголошених на публічних засіданнях;
- 6) передрук на другий день у періодичних виданнях газетних повідомлень і статей небелетристичного характеру; передрук статей можливий із зазначенням джерела запозичення й імені автора;
- 7) передрук у періодичних виданнях репродукцій із творів образотворчого мистецтва, рисунків, ілюстрацій, фотографій, креслень тощо із зазначенням джерела запозичення й імені автора;
- 8) використання композитором для свого музичного твору тексту, запозиченого з чужого літературного твору, автор якого не оголосив про заборону на кожному примірнику свого твору;
- 9) публічне виконання чужих творів у культурно-освітніх установах з безоплатним входом;
- 10) зображення живописних творів у скульптурних творах і навпаки творів скульптури — в живопису;
- 11) відтворення художніх творів, розміщених на вулицях і майданах, окрім копіювання скульптурних творів механічно-контактним способом;
- 12) вміщення творів на публічній виставці, за винятком творів, заборонених для показу їхнім автором;
- 13) зведення будівель і споруд за опублікованими автором архітектурними, інженерними й іншими технічними планами, рисунками та кресленнями, якщо автор при публікації не застеріг цього права за собою;
- 14) знімання копій з чужого твору виключно для особистих потреб без підпису чи монограми автора твору; знімання копій з творів скульптури засобами механічно-контактного копіювання не дозволялося;
- 15) використання художніх і фотографічних творів для виробів фабрично-заводської, кустарної та ремісничої промисловості за умови виплати авторові винагороди відповідно до ст. 29 Закону 1929 року.

У виняткових випадках, коли автор не дав згоди на переробку прозового твору на драматичний або кіносценарій і навпаки, або драматичного твору — на кіносценарій навпаки, дозвіл на перероблення міг бути наданий Народним комісаріатом освіти УРСР, якщо передбачався випуск у світ переробки на території УРСР. Порядок виплати авторської винагороди в цих випадках визначався ст. 29 Закону 1929 року (ст. 29).

Авторське право, за винятками, встановленими ст. 11–13, належало авторові довічно, спадкоємцям — у межах строків, передбачених ст. 15 (ст. 10) Закону 1929 року.

Строк користування авторським правом на твори хореографічні, пантоміми, кінематографічні сценарії та кінострічки становив 10 років (ст. 11).

Строк користування авторським правом на фотографічні твори та твори, одержані способом, аналогічними фотографії, становив для знімків 5 років, для збірань знімків — 10 років. Для збереження фотографіями авторського права на фотографічні зображення вимагалось позначення на кожному примірнику: фірми чи імені, прізвища та місця проживання фотографа, а також року випуску у світ фотографічного твору (ст. 12).

За видавцями журналів та інших періодичних видань, а також енциклопедичних словників визнавалось авторське право на видання загалом протягом 10 років від часу виходу їх у світ. Співробітники зазначених видань зберігали авторське право на свої окремі твори, якщо інше не було встановлено договором (ст. 13).

Будь-який твір вважався випущеним у світ 1 січня того року, протягом якого він був уперше випущений відповідним технічним способом. До видання щодо обчислення строків прирівнювалися: публічний показ драматичного та музично-драматичного твору, публічне виконання музичного твору, публічне виставлення творів образотворчого мистецтва, фотографій, а також

творів, одержаних способами, аналогічними фотографії, зведення творів архітектури (ст. 14).

У примітці до ст. 14 Основ авторського права 1928 році визначено, що час появи твору у світ може бути автором зареєстровано в порядку, встановленому законодавством союзних республік.

У примітці до ст. 14 Закону 1929 року зазначено, що автор і його спадкоємці мали право зареєструвати час виходу у світ твору або час першого публічного його виконання чи публічного виставлення творів образотворчого мистецтва тощо, передавши відповідну заявку та записавши до реєстру Народного комісаріату освіти УРСР. Реєстрація твору була доказом початкового моменту, від якого починався строк чинності авторського права; реєстрація не перешкоджала третім особам оскаржувати авторське право на зареєстрований твір. Відмова в реєстрації твору не позбавляла зацікавлених осіб права встановлювати, у разі потреби, час видання твору іншим способом. Порядок реєстрації встановлювався Народним комісаріатом освіти УСРР. Після смерті автора авторське право переходило до його спадкоємців на 15 років, починаючи від 1 січня року смерті автора, крім випадків, передбачених ст. 11–13 Законом 1929 року, коли авторське право переходило до спадкоємців лише на решту встановленого законом строком, що залишався на день смерті автора.

Грошова оцінка авторського права, що переходило до спадкоємців автора, не враховувалась у загальній оцінці спадкового майна при обчисленні податку зі спадщини (ст. 15).

Примітка до ст. 15 Закону 1929 року в редакції постанови ЦВК і РНК УРСР від 12.06.1929 року набула такого звучання: «Коли через політичний або культурний гніт за дореволюційних часів автор або його спадкоємці були позбавлені можливості використовувати авторське право, то початковий момент строку переходу авторського права до спадкоємців автора обчис-

люється від того моменту, коли стало можливим використання авторського права.

Неможливість використання авторського права і строк, від якого використання стало можливим, встановлювалися Народним комісаріатом освіти УСРР».

Відповідно до цього положення постановою Наркомосвіти УСРР «Про продовження строку використання авторського права спадкоємцям письменників Коцюбинського Михайла, Кропивницького Марка, Старицького Михайла, Тобілевича Івана та композитора Лисенка Миколи» від 16.09.1929 року встановлено:

«Визначаючи, що через політичний та культурний гніт дореволюційних часів українські письменники Коцюбинський Михайло, Кропивницький Марко, Старицький Михайло, Тобілевич Іван та композитор Лисенко Микола, а так само їхні спадкоємці були позбавлені змоги користуватися в повній мірі авторським правом, та зважаючи на те, що спадкоємці згаданих письменників і після того, як радянська влада видала закон про авторське право, не могли скористатися в повній мірі цим правом, бо минули встановлені строки його, Народний комісаріат освіти УСРР на підставі постанови ЦВК та РНК УСРР від 12 червня 1929 р. «Про зміну примітки до ст. 15 постанови «Про авторське право», постановив:

Продовжити строк користування авторським правом:

- 1) для спадкоємців Коцюбинського Михайла — до 1 січня 1939 р.;
- 2) для спадкоємців Кропивницького Марка — до 1 січня 1937 р.;
- 3) для спадкоємців Старицького Михайла — до 1 січня 1936 р.;
- 4) для спадкоємців Тобілевича Івана — до 1 січня 1936 р.;
- 5) для спадкоємців Лисенка Миколи — до 1 січня 1939 р.

Примітка 1. Оскільки спадкоємці Коцюбинського Михайла відмовилися

від авторського права, надати право на користування авторським гонораром до 1 січня 1939 р. Комітетові увічнення пам'яті письменника Коцюбинського Михайла.

Примітка 2. Суми авторського гонорару, що випадково збирались до дня опублікування цієї постанови УТОДІК'ом і перебувають на рахунку спадкоємців зазначених письменників, мають бути виплачені їх спадкоємцям».

Авторське право частково або загалом могло бути відчужено за видавничим договором, заповітом чи іншим законним способом. Договір про передання авторського права необхідно було укладати в письмовій формі з точним зазначенням характеру й умов використання авторського права. Недотримання письмової форми, позбавляло сторони права спиратися задля підтвердження договору на свідчення свідків, але не позбавляло їх права подавати письмові докази (ст. 16 Закону 1929 року).

У примітці до ст. 16 зазначалося, що письмова форма не обов'язкова для договору про відчуження авторського права на твори, що підлягають опублікуванню в періодичних виданнях і енциклопедичних словниках.

Видавець і видавниче підприємство не мали права на свій розсуд робити за життя автора без його згоди будь-які доповнення, скорочення чи будь-які інші зміни як власне у творі, так і в його назві та в зазначенні на ньому імені автора. Видавець не мав права за життя автора без його згоди додавати до творів ілюстрації (ст. 27 Закону 1929 року).

За постановою Ради Народних комісарів УСРР право видавати на території УСРР будь-які твори, зокрема й ті, що були об'єктами авторського права, могло бути визнане виключним правом держави в таких випадках:

- коли твір випущено у світ уперше на території УСРР або коли він перебував на цій території у формі рукопису, ескізу чи в інший об'єктивній формі;

- коли твір українського письменника випущено у світ за кордоном, незалежно від мови, якою цей твір видано; у такому разі застосовувалися правила ст. 2 Закону 1929 року (ст. 30).

Другу частину Закону 1929 року становили, так звані, оригінальні статті, положення яких були розроблені або на виконання доручень союзних Основ 1928 року, або як нові статті, положення яких не суперечили Основам 1928 року, а розвивали та доповнювали їх.

Так, за видавничим договором автор передавав видавцеві право на видання та розповсюдження своїх творів, наданих у об'єктивній формі, а видавець зобов'язувався випустити зазначені твори у світ власним коштом і вживати заходів до їх розповсюдження. У видавничому договорі необхідно було точно зазначити: кількість передбачених договором видань, тиражі цих видань, розмір авторського гонорару, граничний строк випуску видань, строк чинності договору (ст. 17 Закону 1929 року).

Видавничі договори з видавництвами, що були у виданні державних органів або у виданні державних органів чи у виданні партійних, кооперативних і громадських організацій можна було укладати на будь-який строк, без обмежень. Видавничі договори з видавництвами, що належали приватним особам, можна було укладати строком до 5 років (ст. 18 Закону 1929 року).

За відсутності угоди про граничний строк видання видавець був зобов'язаний випустити у світ твір протягом наступних строків: у періодичному виданні твір розміром до 5 друкованих аркушів — до 6 місяців; видання розміром до 10 друкованих аркушів, всі підручники і репродукції творів образотворчого мистецтва — до одного року; інші видання — до 2 років. Зазначені строки обчислювалися від дня підписання договору чи від дня одержання видавництвом твору, якщо його було передано після підписання договору. Строки випуску видань могли бути збільшені у

видавничих договорах, але не могли перевищувати 1,5-кратного розміру зазначених вище строків (ст. 19 Закону 1929 року).

Коли договором передбачався випуск кількох видань, наступне видання видавництво могло здійснити після розпродажу попереднього. Строки випуску наступних видань встановлювалися згідно з положенням ст. 19 Закону 1929 року й обчислювалися від моменту розпродажу попереднього видання. За недотримання видавництвом зазначених правил за заявою автора видавничий договір міг бути розірваний. Одним виданням вважався випуск кількості примірників, обумовлених договором, у межах строків, визначених ст. 19 Закону 1929 року (ст. 20).

Право на публічне виконання драматичних, музичних, музично-драматичних, кінематографічних і хореографічних творів, пантомім автор міг перевідступати державним органам на певний строк або безстроково. Інші організації та особи могли набувати право на публічне виконання зазначених творів строком до 2 років, а кількість публічних виконань не могла перевищувати 50 (ст. 21 Закону 1929 року).

За відсутності угоди про строк публічного виконання зазначених вище творів установи, організації та особи, що набули права публічного виконання, зобов'язані були публічно виконати: драматичні, музичні твори, пантоміми — протягом 1 року, музично-драматичні, кінематографічні й хореографічні твори — протягом 1,5 року від дня підписання договору чи дня одержання від автора твору, якщо його було передано після підписання договору (ст. 22 Закону 1929 року).

Якщо видання твору чи публічне виконання драматичного, музичного, музично-драматичного, кінематографічного, хореографічного твору не було здійснено протягом строку, визначеного законом або договором видавництва, установи, організації та особи, що уклали відповідні договори, повинні були

виплатити авторові повністю обумовлений гонорар, чинність договору за завою автора припинялася (ст. 23 Закону 1929 року).

Допускалось укладення договору, за яким автор зобов'язувався подати видавництву протягом певного строку і в обумовленому вигляді твір, який на час укладення договору ще не мав об'єктивної форми. Укладаючи такий договір, автор передавав видавництву виключне право на видання зазначеного твору. До таких договорів застосовувалися положення ст. 17–23 Закону 1929 року (ст. 24).

Автор мав право до повного зібрання своїх творів включати твори, право на видання або публічне виконання яких було передано ним будь-яким видавництвом, організаціям чи особам (ст. 26 Закону 1929 року).

Видавництва, організації та особи, що набули авторського права, мали для захисту своїх прав за договором стосовно автора і третіх осіб авторське право на твір за винятками, встановленими законом або договором (ст. 28 Закону 1929 року).

Народний комісаріат освіти УРСР за погодженням з Народним комісаріатом праці УРСР і Радою професійних спілок УРСР зобов'язаний був встановлювати:

- мінімальний розмір авторського гонорару за передання авторського права та штраф за його порушення;
- розмір авторського гонорару за публічне виконання твору, здійсненого без згоди автора;
- розмір гонорару авторам творів, розміщених без їхньої згоди у збірниках або наукових творах, коли розмір запозичення з твору автора перевищував норми, встановлені Законом 1929 року;
- розмір гонорару авторам художніх і

фотографічних творів, використаних у виробках фабрично-заводської, кустарної та ремісничої промисловості, якщо використання здійснено без згоди автора;

- розмір гонорару авторам творів, перероблених без згоди автора, але з дозволу Народного комісаріату освіти УРСР, з повістивої на драматичну форму або на кіносценарії та навпаки, або з драматичного твору — на кіносценарій і навпаки;
- розмір та випадки виплати гонорару авторам кіносценаріїв, музичних творів, виконуваних при демонструванні кінофільмів, кінорежисерам, кінооператорам і кінохудожникам.

Розмір гонорару за використання художніх і фотографічних творів, використовуваних у виробках фабричної, кустарної та ремісничої промисловості, встановлювався за погодженням з Вищою радою народного господарства УРСР (ст. 29 Закону 1929 року).

Право видання, перевидання та публічного виконання перекладів різних творів українською мовою могло постановою Ради Народних Комісарів УРСР бути визнано за монополію держави (ст. 31 Закону 1929 року).

Твори, строки авторського права на які закінчилися, крім творів, визнаних власністю держави (ст. 30–31 Закону 1929 року), можна було відтворювати, видавати, розповсюджувати та публічно виконувати без обмежень, встановлених цим Законом (ст. 32).

Положення Закону «Про авторське право» від 06.02.1929 р. з певними змінами та доповненнями були чинними на території України до набрання чинності Цивільним кодексом Української РСР 1963 року (розділ IV «Авторське право», ст. 472–513).◆

Список використаних джерел / List of references

1. *Постанова ЦВК і РНК УСРР «Про авторське право» від 06.02.1929 року // Зб. уз. УСРР. 1929. Відділ 1. № 7. Ст. 55.*

2. *Постанова ЦВК і РНК СРСР «Про введення в дію основ авторського права в повній редакції» від 16.05.1928 року // Сбор. зак. СССР. 1928. № 28. Ст. 246.*
 3. *Постанова ЦВК і РНК УСРР «Про авторський гонорар за прилюдне виконання драматичних і музичних творів» від 08.12.1925 року // Зб. уз. УСРР. 1925. № 100. Ст. 550.*
 4. *Постанова Наркомосвіти УСРР «Про продовження строку використання авторського права спадкоємцям письменників Коцюбинського Михайла, Кропивницького Марка, Старицького Михайла, Тобілевича Івана та композитора Лисенка Миколи» від 16.09.1929 року // Бюл. НКО УСРР. 1929. № 38 (177). Ст. 521.*
1. *Postanova TsVK i RNK USRR «Pro avtorske pravo» vid 06.02.1929 roku // Zb. UZ USRR. 1929. Viddil 1. № 7. St. 55.*
 2. *Postanova TsVK i RNK SRSR «Pro uvedennia v diiu osnov avtorskoho prava v povnii redaktsii» vid 16.05.1928 roku // Sbor. Zak. SSSR. 1928. № 28. St. 246.*
 3. *Postanova TsVK i RNK USRR «Pro avtorskyi honorar za pryliudne vykonannia dramatychnykh i muzychnykh tvoriv» vid 08.12.1925 roku // Zb. uz. USRR. 1925. № 100. St. 550.*
 4. *Postanova Narkomosvity USRR «Pro prodovzhennia stroku vykorystannia avtorskoho prava spadkoiemtsiam pysmennykiu Kotsiubynskoho Mykhaila, Kropyunytiskoho Marka, Starytskoho Mykhaila, Tobilevycha Ivana ta kompozytora Lysenka Mykoly» vid 16.09.1929 roku // Biul. NKO USRR. 1929. № 38 (177). St. 521.*

Надійшла до редакції 04.05.2018 р.

Дробязко В. Закон УРСР «Об авторском праве» 1929 года. Статья посвящена рассмотрению положений первого Закона Украины об авторском праве, отмечены оригинальные его положения. За всеми авторами признавалось исключительное авторское право на созданные ими произведения, которое стало в отношении большинства произведений пожизненным правом авторов. Предусматривался переход авторского права к наследникам на период 15 лет после смерти автора. Использование произведения допускалось не иначе, как по договору с автором. Вместе с тем, Закона об авторском праве 1929 года содержал весьма обширный перечень случаев свободного использования произведения.

Ключевые слова: исключительное авторское право, основы авторского права, Закон об авторском праве

Droblyazko V. The URSR Law about copyright 1929 year. This article is dedicated to option of «The first copyright law». In this article the original statement is highlighted. Respectively to the specified acts, all authors recognized copyright on the works created by them. The majority of author's works has lifetime copyright. Copyright could go to heirs for a period of 15 years after authors death. Author could use the work according to contacts between authors, which were regulated by law. «Fundamentals of copyright» contained a fairly wide range of inventions, which could be used without rights. Not a violator of copyright was translation of the work, use someone else's work to create your own, which is very different from original, public performance someone else's work with fee for author. The URSR law about copyright at 1929 year with editors was accepted before entering Civil code of the USSR (chapter IV «Copyright», summaries 472–573).

Keywords: exclusive copyright, fundamentals of copyright, copyright act